

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Lovis Ramberg

Könen, beteendet och likhet inför lagen

En undersökning om tillämpningen av rekvisitet socialt nedbrytande beteende
3 § LVU ur ett likabehandlingsperspektiv

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Martina Axmin

Termin: VT 2019

Innehållsförteckning

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 ALLMÄNT	3
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.3 AVGRÄNSNINGAR	4
1.4 METOD, MATERIAL OCH PERSPEKTIV	4
1.4.1 Metodproblem	6
1.5 FORSKNINGSLÄGE.....	6
1.6 DISPOSITION	7
2 BAKGRUND	9
2.1 LAGEN (1990:52) MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA	9
2.1.1 Inledning	9
2.1.2 Grundläggande förutsättningar för vård	9
2.1.3 2 § LVU- Miljöfallen.....	10
2.1.4 3 § LVU- Beteendefallen	10
2.1.5 Rekvisitet socialt nedbrytande beteende.....	11
2.2 ALLAS LIKHET INFÖR LAGEN.....	14
2.2.1 Två typer av likhet.....	14
3 RÄTTSFALLSUNDERSÖKNING	16
3.1 SKOLPROBLEMATIK	16
3.2 VAGABONDERING, RYMNINGAR OCH AVVIKELSER	17
3.3 UTÅTAGERANDE BETEENDE OCH AGRESSIVITET	17
3.4 RELATIONER, SEXUALITET OCH ÖVERGREPP	18
3.5 PSYKISKA PROBLEM.....	19
3.6 OLÄMPLIGA MILJÖER	19
3.7 KRIMINALITET	20
3.8 DROGANVÄNDNING	20
3.9 DROGANVÄNDNING I KOMBINATION MED KRIMINALITET	21
3.10 SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT.....	22
4 ANALYS	25
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	31

Summary

Gender is a heavily discussed topic in today's debate. However, there is one place where it should not be given importance, in our courts, due to the principle of equality before the law. The purpose of this essay is to apply that principle on the Swedish courts' application of the 3 § of the care of Young Persons (Special Provisions) Act, (LVU). 3 § LVU mentions three grounds for when a young person can get compulsory institutional care. The ground that this essay will focus on is when a young person shows a socially degrading behaviour. The main issue is whether this ground is applied differently to boys and girls. By studying applicable law and 88 judgements from the Administrative court in Malmö, Sweden, this question must be answered.

The conclusions that can be drawn are firstly that the court uses a different language when describing the behaviour of the youth depending on whether there is a boy or a girl. Furthermore, the study shows that boys and girls express their socially degrading behaviour in different ways. The behaviours that boys exhibit are more consistent with the guidelines and examples mentioned in the legislative history and established practice, which can also be seen in previous research by other scholars. For the girls, this means that the court applies a more liberal legal interpretation in order to include their problems.

At first sight, you might think that the principle of equality before the law is being neglected. But that depends on what you mean by equality. By the court's liberal legal interpretation of the concept socially degrading behaviour, boys and girls are treated materially equal in terms of the result. If the court did not apply the ground socially degrading behaviour, in 3 § LVU in this way, many girls would probably not have received the care they need.

Sammanfattning

Kön och könsskillnader har kanske aldrig varit så omdebatterade som nu. Det finns dock ett ställe där könet inte ska få spela någon roll. Vid rättstillämpningen i våra domstolar. Där gäller istället principen om allas likhet inför lagen. Syftet med denna uppsats är att applicera den principen på tillämpningen av 3 § lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och specifikt rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Genom att undersöka gällande rätt och 88 avgöranden från Förvaltningsrätten i Malmö ska frågan om rekvisitet tillämpas olika på pojkar och flickor besvaras.

De slutsatser som kan dras är att domstolen använder olika begrepp för att beskriva den unges beteende beroende på om det är en pojke eller flicka. Vidare talar undersökningen om att flickor och pojkar visar sitt socialt nedbrytande beteende på olika sätt. Det beteende som pojkar uppvisar stämmer oftare överens med de riktlinjer och exempel som nämns i förarbeten och praxis. Detta stöds vidare av tidigare forskning. För flickornas del betyder detta att domstolen tillämpar rekvisitet något extensivare för att kunna inkludera den så kallade flickproblematiken.

Vid första anblick kan det se ut som att principen om likhet inför lagen inte upprätthålls. Men det beror på vilken likhet som menas. Genom domstolens tillämpning blir pojkar och flickor materiellt lika inför lagen. Slutresultatet blir det samma. Om domstolen inte tillämpat rekvisitet på detta sätt hade antagligen många flickor inte fått den vård de behöver.

1 Inledning

1.1 Allmänt

Kön. Kanske aldrig så omtalat, omdebatterat och på tapeten som nu. Även om kön följer oss i samhället och i vår vardag så finns det ett ställe där det inte ska få någon betydelse. I våra domstolar, vid rättstillämpningen. Alla ska enligt 1 kap 9 § regeringsformen vara lika inför lagen, oavsett kön. Trots denna mycket grundläggande rättsprincip, kan man ställa sig frågan om inte kön ändå får betydelse för tillämpningen av Sveriges lagar. Astrid Schlytter ställde sig denna fråga i sin avhandling. Hon undrade om 3 § lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) tillämpades olika på flickor och pojkar. Hon kom fram till att paragrafen, så som den var utformad var diskriminerande för flickor. Detta var år 1999.¹ Det var för 20 år sedan, och mycket har hänt sen dess.

Vi har under de senaste åren varit med om olika rörelser under #Metoo, som lyft och synliggjort, kön, könsskillnader och framförallt det kvinnliga könets roll i samhället. Det ligger nära till hands att anta att dessa folkrörelser inte har kunnat passera obemärkta för Sveriges domarkår varför det då kan vara intressant att lyfta frågan igen. Så hur ser tillämpningen ut idag?

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens övergripande syfte är att utreda om rekvisitet socialt nedbrytande beteende i 3 § LVU tillämpas olika på flickor och pojkar.

För att uppfylla detta syfte kommer följande frågeställningar besvaras:

- Vad innebär begreppet socialt nedbrytande beteende enligt gällande rätt?
- Hur tillämpar förvaltningsrätten begreppet?

¹ Schlytter (1999).

1.3 Avgränsningar

Då det är rekvisitet socialt nedbrytande beteende 3 § LVU som ska utredas för att uppnå ovan nämnda syfte, kommer resterande paragrafer i LVU och resterande rekvisit i 3 § att redogöras för mycket översiktligt. En djupare beskrivning av LVU och förutsättningarna för vård behövs inte för att analysera rekvisitet och dess tillämpning och skulle därav upplevas som överflödig.

Socialt nedbrytande beteende kommer vara det enda rekvisitet som undersöks i den empiriska studien och inte något av de andra två rekvisiten som finns i 3 § LVU.

1.4 Metod, material och perspektiv

För att uppnå syftet och svara på frågeställningarna har två metoder nyttjats. Rättsdogmatisk metod har använts för att komma fram till vad som rymms inom rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Metoden går ut på att utläsa vad som är gällande rätt genom att studera de allmänt accepterade rättskällorna.² De rättskällor som inkluderats är lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin. Med begreppet doktrin menas inflytelserika rättsvetenskapliga framställningar. Doktrin har använts för att introducera begreppen kring likabehandling och för att beskriva tidigare forskning på ämnet. I så stor utsträckning som möjligt har doktrin studerats i sina senaste upplagor. Rättspraxis består av tidsaktuella rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen. Endast avgöranden som presenterar nya principer och riktlinjer har av utrymmesskäl kunnat inkluderas i studien.

Rättsdogmatiken intresserar sig för normerna och hur de ska tillämpas, den intresserar sig inte för hur de, de facto tillämpas i praktiken. Detta beskrivs ibland som den rättsdogmatiska metodens svaga punkt.³

² Kleineman (2013) s. 21.

³ Kleineman (2013) s. 24.

För att kunna undersöka hur rekvisitet socialt nedbrytande beteende tillämpas i praktiken är således den rättsdogmatiska metoden opassande. Istället har den frågeställningen besvarats med hjälp av en empirisk studie. Kvantitativ metod används för att utreda huruvida det finns några mönster i domstolens tolkning av rekvisitet. Den kvantitativa metoden kännetecknas av att det rättsvetenskapliga påståendet är mer generellt och understöds av en större mängd empiriskt material.⁴ Uppsatsens syfte är att dra en generell slutsats om huruvida rekvisitet tillämpas olika på pojkar och flickor. Vidare innehåller den empiriska studien en större mängd avgöranden. Med bakgrund av detta anses den kvantitativa metoden vara mest passande.

Den empiriska studien är en rättsfallsundersökning. Materialet⁵ består av 88 avgöranden där Förvaltningsrätten i Malmö ansett att den unge haft ett socialt nedbrytande beteende. Det är avgöranden som meddelats från 1 januari 2018 till och med 31 december 2018 som har inkluderats. Materialet inhämtades genom en sökning på rättsdatabasen Karnov med sökorden 3 § LVU och filtren praxis, förvaltningsdomstolar, förvaltningsrätterna, Malmö, och 2018, vilket gav 384 resultat.

Sedan gjordes flera avgränsningar för att få fram det slutliga materialet. För det första inkluderades endast domar som gällde ansökan om beredning av vård och som inkommit från en kommunal nämnd.⁶ I det andra steget studerades varje avgörande i syfte att identifiera de avgöranden där domstolen gjort bedömningen att den unge haft ett socialt nedbrytande beteende. När dessa identifierats, gjordes det inte någon avgränsning för huruvida nämndens ansökan bifallits eller avslagits. Vidare gjordes det heller inte någon avgränsning för om beslutet fattats med hjälp av flera rekvisit än socialt nedbrytande beteende. Exempelvis något av de andra rekvisiten i 3 § eller 2 § LVU. Den unges ålder tillmättes inte någon

⁴ Sandgren (2018) s.56.

⁵ Allt empiriskt material finns att tillgå hos författaren.

⁶ Överklagande av beslut rörande fortsättning av vård eller ansökan om upphörande av vård inkluderades inte, oavsett vilken part som inkom med ansökan.

betydelse och inte heller huruvida det förelåg ett samtycke till vården från den unge eller dess vårdnadshavare.

För att på ett pedagogiskt sätt kunna presentera materialet delades avgörandena in i kategorier. Kategorierna är utformade efter de typer av beteenden som förekommer flest gånger i domstolens bedömning. Kategorierna studerades sedan närmare för att utläsa vad domstolen ansåg ingå i begreppet socialt nedbrytande beteende och om det fanns någon skillnad i tillämpningen mellan pojkar och flickor.

Förvaltningsrättens avgöranden valdes för att de lämpar sig bättre än kammarrättens för denna typ av uppsats, både med tanke på omfång och komplexitet. Undersökningen blev lättare att genomföra då endast en instans åsikter tas i beaktning. Vidare är förvaltningsrättens tillämpning intressant då den ger en bild av hur rätten kommer till uttryck och tillämpas i praktiken. Utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar är det den bilden som önskats.

I analysen har ett likabehandlingsperspektiv anlagts och resultatet från den empiriska studien diskuterades utifrån detta perspektiv. Vad perspektivet innebär redogörs för mer utförligt under rubrik 2.2.

1.4.1 Metodproblem

Uppsatser som använder rättsdogmatisk metod för att studera sitt material är uppbyggda på rättskällor.⁷ Med anledning av detta kan författarens formuleringsutrymme bli något begränsat för att inte äventyra en exempelvis bestämmelses betydelse, avsikt eller syfte.

1.5 Forskningsläge

Astrid Schlytter genomförde 1999 en studie på 3 § LVU. Hon undrade om 3§ var diskriminerande mot flickor. För att besvara frågeställningen

⁷ Kleineman (2013) s. 21.

undersökte hon 398 avgöranden från länsrätterna. Studien avgränsades till de domar där den unge bereds vård enbart enligt rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Fokus lades särskilt på de flickor som hade en så kallad flickproblematik. Flickproblematik är enligt Schlytter de beteenden som inte motsvarar de riktlinjer och exempel som nämns i förarbeten. Hon kom fram till att 3 § LVU var diskriminerande mot flickor. Lagens utformning motsvarade inte flickors problematik. Flickorna i studien skiljde sig från det subjektet som rätten i första hand tog sikte på vilket var pojkar med främst missbruk och kriminalitetsproblematik. Hennes slutliga slutsats var att flickors beteenden inte fångades upp av lagstiftningen. Istället fångades de upp genom att rekvisitet utvidgades i rättspraxis. Detta menade Schlytter var absolut nödvändigt för att flickor också skulle få den vård de behövde.⁸

En liknande studie gjordes av Lina Smed i ett examensarbete vid Göteborgs universitet. Där undersökte hon rekvisitet socialt nedbrytande beteende 3 § LVU ur ett rättssäkerhetsperspektiv. En av hennes frågeställningar var huruvida rekvisitet tillämpades olika på pojkar och flickor i förvaltningsrätt. Hon använde sig av en empirisk metod och genomförde en rättsfallsstudie på liknande sätt som i denna uppsats. Det hon kom fram till var att flickor och pojkar blir omhändertagna på grund av olika beteenden. De vanligaste omhändertagningsgrunderna för pojkar var kriminalitet, aggressivt beteende och missbruk i kombination med kriminalitet. De vanligaste omhändertagningsgrunderna för flickor var psykisk problematik, rymningar och ett problematiskt sexuellt beteende.⁹

1.6 Disposition

Efter detta inledande kapitel kommer det först att redogöras för huvuddragen i LVU. Sedan kommer en djupdykning i rekvisitet socialt nedbrytande beteende och gällande rätt presenteras utifrån rättsdogmatisk metod. Därefter följer ett avsnitt som ska besvara frågan; vad menas med

⁸ Schlytter (1999) s. 70, s. 77–78, s. 136, s. 141–143.

⁹ Smed (2011).

likhet inför lagen, för att kunna anlägga ett likabehandlingsperspektiv i analysen. Uppsatsens tredje del kommer att presentera resultatet från rättsfallsundersökningen. Slutligen kommer rekvisitet socialt nedbrytande beteende och resultatet från rättsfallsundersökningen att analyseras ur ett likabehandlingsperspektiv. Analysen kommer leda fram till de slutsatser som behöver dras för att uppnå uppsatsen syfte.

2 Bakgrund

2.1 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

2.1.1 Inledning

Sveriges barn och unga åtnjuter ett långtgående skydd och ansvarstagande från samhällets sida vilket kan utläsas ur 5 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Främst ska den offentliga maktens stöd och skydd av unga bestå av frivilliga insatser riktade mot både föräldrar och barn. När detta inte är möjligt finns LVU som ett komplement till de frivilliga insatserna. Själva syftet med lagen är att trygga samhällets möjlighet att alltid ge barn och unga det skydd de behöver när samtycke till vård inte går att få.¹⁰ LVU är en skyddslagstiftning för utsatta barn och unga¹¹ och den används flitigt. År 2018 inkom 4835 LVU-mål till Sveriges förvaltningsrätter.¹²

2.1.2 Grundläggande förutsättningar för vård

För att unga ska få tvångsomhändertagande och beredas vård enligt LVU måste rekvisiten i 1 § LVU uppfyllas. Först ska någon av förutsättningarna i 2 § eller 3 § föreligga. Vidare krav för att vård ska kunna ges är att den unge eller dess vårdnadshavare inte samtycker till insatsen. Sist måste alla beslut som tas med stöd av LVU präglas av principen om barnets bästa. Det innebär att när beslut tas enligt LVU ska inga andra intressen väga tyngre än barnets, exempelvis kan man inte väga in behovet av samhällsskydd. Vad som är barnets bästa definieras inte i varken LVU eller SoL. Förenklat kan barnets bästa beskrivas som en process där olika aspekter vägs samman för att utröna vilket beslut som är bäst för just det barnet.¹³

¹⁰ Prop. 1989/90:28 s. 38.

¹¹ HFD 2018 ref. 6.

¹² Domstolsverket (2018) s. 27.

¹³ Prop. 2012/13:10 s. 27, s. 35–36.

Tillåten ålder på den unge regleras också i 1 § LVU. Den varierar beroende på om man får vård enligt 2 § eller 3 § LVU. Högsta gräns för beslut om vård är dock 20 år.

När vården inte längre behövs ska den upphöra enligt 21 § LVU, den får som längst pågå tills att den unge fyller 21 år.

Det är socialnämnden som ansöker om vård och förvaltningsrätten som tar beslut huruvida vård ska ges, 4 § LVU.

2.1.3 2 § LVU- Miljöfallen

Bestämmelsen reglerar de situationer då den unge kan omhändertas på grund av förhållanden i sin närmiljö. De omständigheter som motiverar ett omhändertagande enligt 2 § LVU är om den unge blir utsatt för misshandel, blir otillbörligt utnyttjad, om föräldrarna brister i omsorgen eller om något annat förhållande föreligger som kan skada den unge.

2.1.4 3 § LVU- Beteendefallen

Bestämmelsen reglerar de situationer då den unge kan omhändertas på grund av sitt eget beteende.

”Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.” 3 § LVU.

Det ställs krav på att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas. Inkluderat i hälsa och utveckling finns både fysisk och psykisk hälsa, samt social utveckling.¹⁴ Med uttrycket påtaglig risk menas att det inte ska vara en ringa risk för skada samt att risken inte ska vara övergående. Vidare ska finnas en verklig risk för en skada som kan ge den unge ett vårdbehov. Det måste alltså föreligga konkreta omständigheter. Subjektiva antaganden eller antaganden utifrån exempelvis samhällsvärderingar och trosuppfattning får inte ligga till grund för ett vårdbeslut.¹⁵ I förarbeten betonas att lagen inte får användas för andra intressen än att skydda den unge. Det betonas särskilt i förhållande till den

¹⁴ Prop. 1989/90:28 s. 107.

¹⁵ Prop. 1989/90:28 s. 63.

unges egna beteende då detta ofta kan inkräkta på samhällsintresset.¹⁶ Unga kan alltså inte omhändertas på grund av brottslig verksamhet för att samhället är trött på att få cyklar stulna.

Som det kan utläsas ur paragrafen finns det tre situationer när den unge kan bli omhändertagen på grund av sitt eget beteende. Den ska antingen ha utvecklat ett missbruk, ägnat sig åt brottslig verksamhet eller ha ett annat socialt nedbrytande beteende.

Med begreppet missbruk av beroendeframkallande medel menas att den unge missbrukar alkohol, narkotika, läkemedel för icke medicinskt bruk eller andra jämförbara tekniska preparat, exempelvis lösningsmedel etcetera. Både ett regelbundet bruk och enstaka bruk kan leda till att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig risk för skada beroende på substans.¹⁷

För att bli omhändertagen på grund av rekvisitet brottslig verksamhet behöver den unge ha utvecklat en brottslighet som ger uttryck för en bristande anpassning till samhällslivet. Enstaka brott av mindre allvarlighetsgrad eller rena bagatellförseelser ryms inte inom begreppet. Den brottsliga verksamheten ska ha uppnått en viss varaktighet och kontinuitet.¹⁸

2.1.5 Rekvisitet socialt nedbrytande beteende.

Förutom missbruk och brottslig verksamhet finns det andra sätt att leva sitt liv som kan innefatta en påtaglig risk för skada.¹⁹ För att beskriva dessa situationer används uttrycket något annat socialt nedbrytande beteende. Definitionen av ett socialt nedbrytande beteende är att den unge betar sig på ett sätt som avviker från samhällets grundläggande normer. Vad detta innebär nämns mycket sparsamt i förarbetena men ett antal exempel på beteenden lyfts fram. De är, när den unge begår enstaka brott, prostituerar

¹⁶ Prop. 1979/80:1 del A s. 583.

¹⁷ Prop. 1979/80:1 del A s. 583.

¹⁸ Prop. 1979/80:1 del A s. 583.

¹⁹ Prop. 1979/80:1 del A s. 583.

sig, uppträder på en sexklubb eller vistas mer än tillfälligt i en knarkarkvart eller annan missbruksmiljö.²⁰

Två beteenden som det råder viss osäkerhet kring, är om den unge använder sig av dopningsmedel eller har en psykisk sjukdom.

Dopingpreparat räknas inte enligt LVU som ett beroendeframkallande medel och man kan inte bli omhändertagen för ett missbruk av sådana. Förarbeten säger dock att det borde kunna föreligga ett socialt nedbrytande beteende om den unge missbrukar doping trots att preparaten inte räknas som beroendeframkallande medel.²¹

I förarbeten står att en psykisk störning i sig, inte utgör en grund för ett omhändertagande enligt 3 § LVU. Den psykiska störningen kan dock orsaka att den unge missbrukar, begår brott eller har ett annat socialt nedbrytande beteende och att det då finns skäl för ingripande. Som det kommer redogöras för under rubriken nedan finns det ställningstaganden i praxis. För att ett omhändertagande ska bli aktuellt behöver beteendet vara frikopplat från diagnosen. Beteendet ska lika gärna kunna observeras av någon utan en psykisk störning och får inte vara ett symptom av störningen.²²

2.1.6.1 Betydelsefull praxis

I *RA 2003 ref. 33* prövar regeringsrätten om en 15-årig pojke med ett aggressivt uppförande kan bli omhändertagen enligt LVU. Pojken har en ohållbar familjesituation där han har hotat sina familjemedlemmar och han har varit avstängd från flera skolor på grund av hot och våld mot klasskompisar. Vid vissa tillfällen har kniv använts, och han har gjort sig skyldig till mindre brottslighet. Vidare har han en stark dragning till asociala och destruktiva sammanhang.

²⁰ Prop. 1989/90:28 s. 109.

²¹ Prop. 1998/99:3 s. 89.

²² RA 2010 ref. 24.

Mellan prövningen i kammarrätten och regeringsrätten eskalerade pojkens situation. Han dömdes för olaga hot, fick åtalsunderlåtelse för stöld och brukade narkotika. Dessa nya omständigheter gör domstolen ännu säkrare på ett socialt nedbrytande beteende föreligger. Men regeringsrätten konstaterar ändå att det hade räckt med det aggressiva beteende som pojken uppvisade innan situationen förvärrades.

RÅ 2010 ref. 24 handlar om en 16-årig flicka med diagnoserna ADHD och autismspektrumstörning. Dessa funktionshinder genomsyrar hela hennes personlighet och beteende. Hon är impulsstyrd och kan lätt bli utåtagerande och aggressiv. Hennes humör svänger snabbt och vid utbrott är hon en fara både för sig själv och andra. Hon löper stor risk att till följd av sitt funktionshinder hamna i farliga situationer. Exempelvis har hon sprungit rakt ut i trafiken utan något som helst konsekvenstänkande. Hon utsätter därav sin hälsa och utveckling för påtaglig risk att skada genom ett socialt nedbrytande beteende.

Regeringsrätten börjar med att konstatera att en psykisk problematik inte utgör ett hinder mot att tillämpa LVU men det är inte heller en tillräcklig förutsättning. Domstolen anser att hennes beteende närmast är ett symptom av hennes diagnoser och inte utgör ett socialt nedbrytande beteende. För att ett beslut enligt LVU ska grundas på ett visst beteende krävs det att beteendet inte framstår som ett uttryck för en psykisk störning. Beteendet ska lika väl kunna observeras hos någon som är frisk.

HFD 2015 ref. 7 rör en flicka som på grund av hedersrelaterat våld blivit omhändertagen enligt 2 § LVU. Hon befinner sig på hemlig ort för att skyddas från sina anhöriga. Flickan saknar dock förmåga att ta ansvar för sitt skyddsbehov och har flera gånger riskerat att avslöja sin vistelseort. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att ett tvångsomhändertagande enligt LVU är en mycket ingripande åtgärd varför det är mycket angeläget att tillämpningen av lagen inte sträcker sig utanför vad som är en rimlig tolkning av ordalyselden. Vidare slår de fast att enbart den omständigheten

att den unge utsätter sig själv för en risk innebär inte att det föreligger ett socialt nedbrytande beteende. De anser att hennes agerande närmast framstår som ett obetänksamt handlande av en ung människa och inte som ett socialt nedbrytande beteende.

2.2 Allas likhet inför lagen

Placerad i regeringsformens första kapitel finns 9 § som beskriver myndigheters skyldighet att iaktta allas likhet inför lagen (likhetsprincipen). Det inledande kapitlet i regeringsformen innehåller de grundläggande reglerna för statsskicket som syftar till att ge en bild av de grundstenar som den svenska författningen vilar på.²³

Likhetsprincipen riktar sig till de rättstillämpande organen. Den ålägger dem att inte göra någon skillnad mellan individer utöver det som kan följa av gällande rättsregler.²⁴ Denna begäran är enligt Claes Lernestedt både viktigt och svåruppnåelig i praktiken. Det ställer krav på att domare med flera följer lagstiftarens instruktioner helt neutralt, utan att exempelvis låta sig påverkas av egna fördomar rörande hudfärg, religion, kön, klädsel, språk etcetera.²⁵

När man talar om likhet inför lagen finns det två riskfaktorer för en olik behandling. Den ena risken är hänförlig till den bedömde och den andre till bedömaren.²⁶ Historiskt sett har den avsiktliga särbehandlingen varit orsaken till att domare frångått likhetsprincipen. Nu uppmärksammas istället omedvetna och oavsiktliga skevheter i domstolen som det stora hotet.²⁷

2.2.1 Två typer av likhet

När man talar om likhet kan det vara värdefullt att göra en distinktion mellan formell och materiell likhet. Formell likhet handlar om det yttre, den formella status någon får eller den behandling någon ges.²⁸ För att förtydliga

²³ Prop. 1973:90 s. 227.

²⁴ Prop. 1975/76:209 s. 98.

²⁵ Lernestedt (2015) s. 18.

²⁶ Diesen (2005) s. 332.

²⁷ Lernestedt (2015) s. 45.

²⁸ Lernestedt, (2015) s. 18.

med ett exempel blir alla djur i djurparken behandlas formellt lika om de får exakt samma mängd mat oavsett om de är lejon eller papegojor. Här behövs ingen kunskap om de olika individerna eftersom det inte ges någon betydelse.

Materiell likhet kräver dock kunskap om de specifika individerna och verkligheten. Denna typ av likhet är mer resultatriktad²⁹ och för djuren i djurparkens del skulle detta innebära att de skulle få så mycket mat så att de alla skulle vara lika mätta. Detta innebär att behandlingen blir ”olik” eftersom lejonet hade fått betydligt mer mat än papegojan.

²⁹ Lernestedt, (2015) s. 19.

3 Rättsfallsundersökning

Rättsfallstudien omfattar 88 avgöranden från Förvaltningsrätten i Malmö där domstolen funnit att den unge har ett socialt nedbrytande beteende.³⁰ Av de 88 domarna behandlar 24 av dem flickor och 64 rör pojkar. Undersökningen syftar till att utreda vad domstolen anser vara ett socialt nedbrytande beteende och hur de tillämpar rekvisitet. Vidare ska det undersökas om det finns skillnader i tillämpningen beroende på om det är en flicka eller en pojke som ansökan rör.

För att kunna redogöra resultatet från studien på ett pedagogiskt sätt måste domstolens argumentation brytas ned i mindre delar. Utifrån hur domstolen resonerat i avgörandena har det skapats nio beteendekategorier vilka mer utförligt beskrivs nedan. Observera att flera av rättsfallen som ingår i studien sorteras under flera av de skapade kategorierna.

3.1 Skolproblematik

Problem med skolgången är vanligt förekommande vid diskussionen om den unge ska anses ha ett socialt nedbrytande beteende. Av 88 domar nämns det i 37 av dem. Det domstolen anser är problematiskt är framförallt hög frånvaro och avsaknad av godkända betyg men även avstängningar förekommer.³¹

Domstolen nämner inte hur långtgående eller omfattande den unges problematik ska vara för att anses utgöra en grund för ett socialt nedbrytande beteende. Det som kan utläsas är dock att den bör vara av betydande karaktär. I mål nr 4051–18 hade en pojke drygt fem månaders problematisk skolgång. Det kan jämföras med mål nr 11144–18 där en flicka försummat sin skolgång under minst ett års tid.

³⁰ En mer utförlig metodbeskrivning finns under rubrik 1.4.

³¹ Se exempelvis: 7294–18, 13853–17.

I ett fall anser domstolen att skolfrånvaro i sig, inte ingår i bedömningen för huruvida ett socialt nedbrytande beteende föreligger. Resonemanget framgår av följande citat:

”Skolfrånvaro är normalt sett i första hand en omständighet som kan beaktas vid bedömningen av brister i omsorgen enligt 2 § LVU. Förvaltningsrätten anser dock att det förhållandet att en elev, som befinner sig på skolan men väljer att inte närvara vid undervisningen, däremot bör kunna beaktas vid bedömningen av om det föreligger ett socialt nedbrytande beteende.”³²

3.2 Vagabondering, rymningar och avvikelser

Unga som rymmer från sina hem, har en vagabonderande livsstil eller avviker från exempelvis behandlingshem anses ha ett socialt nedbrytande beteende. I 34 av 88 fall nämns detta beteende som en del av begreppet.

I mål 7419–18 skriver domstolen följande:

”Förvaltningsrätten anser att utredningen i målet ger stöd för att Ghorban Ali Nazari har ett socialt nedbrytande beteende genom att han avviker och befinner sig längre perioder utan någon kontakt med vare sig socialtjänstens personal eller sin gode man.”³³

När domstolen beskriver den unges beteende preciseras inte alltid avvikelserna. I vissa fall nämns endast att den unge har avvikit³⁴, i andra hur länge den unge har varit borta³⁵, medan det ibland bara framgår att den unge avvikit under längre perioder.³⁶ Domstolen använder också det mer vaga uttrycket vagabondering³⁷ för att beskriva den unges livssituation.

3.3 Utåtagerande beteende och aggressivitet

I 42 fall av 88 anser domstolen att ett utåtagerande och aggressivt beteende utgör ett en del av socialt nedbrytande beteende. Det går inte att utläsa en klar gräns mellan de två begreppen. Domstolen konstaterar att begreppet utåtagerande innefattar både ett fysiskt och verbalt utåtagerande beteende.³⁸

³² 13853–17.

³³ 7419–18.

³⁴ Se exempelvis: 6678–18, 7699–18.

³⁵ Se exempelvis: 1810–18.

³⁶ Se exempelvis: 148–18, 13902–17.

³⁷ Se exempelvis: 1522–18, 11787–18, 11144–18.

³⁸ Se exempelvis: 13902–17.

I mål 10083–18 anser domstolen att en pojke betar sig utåtagerande genom att uttrycka sig hotfullt och slå sönder saker. Liknande omständigheter framgår i 9811–18. Där bedöms en pojke vara utåtagerande genom att ha sönder inredning, försöka tända eld på boendet, förvara knivar på sitt rum samt hamna i handgemäng.

Ett aggressivt beteende verkar ofta innefatta hot och våld.

Av mål nr 2732–18 framgår det att en pojke som agerar våldsamt och åsamkar andra skada, förstör egendom och gör sin omgivning rädda ansetts ha ett socialt nedbrytande beteende. I mål nr 11761–18 omfattades pojakens aggressivitet av att han skadade både sig själv och personal på sitt boende. Domstolen tar i flera fall stöd av RÅ 2000 ref. 33 för att inkludera nämnda beteende i begreppet socialt nedbrytande beteende.³⁹

3.4 Relationer, sexualitet och övergrepp

Den minsta kategorin handlar om ungas relationer och sexualitet. I endast åtta fall har domstolen inkluderat någonting hänförligt till denna typen av beteende i sin bedömning. Sju av dessa fall rörde flickor.

Endast i ett fall har domstolen resonerat kring detta där en pojke varit föremål för nämndens ansökan. I det fallet, mål nr 7441–18 gällde det en pojke som domstolen beskrev hade ett sexualiserat beteende. De ansåg att hans sexuella beteende var normbrytande. Detta på grund av att han tittat på pornografi i skolan samt haft sexuella video och telefonsamtal offentligt. Vidare har han gett uttryck för en negativ kvinnosyn genom att inte vilja ha kvinnliga lärare samt uttalat att det är acceptabelt att döda sin flickvän om hon pratat med andra män. Domstolen nämner ingenting om att han själv riskerar att skadas på grund av sitt sexuella beteende utan titulerar det endast som normbrytande. Vad gäller flickornas beteenden, har utförande av sexuella tjänster i utbyte mot kompensation⁴⁰ ansetts vara ett socialt nedbrytande beteende. Samma bedömning gjordes när en flicka haft flera sexualpartners trots att hon varit under 15 år. Detta tillsammans med andra

³⁹ Se exempelvis: 5042–18.

⁴⁰ Se exempelvis: 13343–17, 12814–17, 4171–18.

omständigheter ansåg domstolen utgöra en för henne skadlig livsstil som uppfyllde rekvisitet i 3 § LVU.⁴¹ Domstolen har också nämnt att en flicka genom att uppsöka destruktiva miljöer där hon blivit utsatt för övergrepp ansetts utgöra en del i ett socialt nedbrytande beteende.⁴²

3.5 Psykiska problem

I 12 av 88 fall nämner domstolen den unges psykiska problematik som en bedömningspunkt.⁴³ Hur den psykiska problematiken visar sig är självklart mycket varierande. Det kan röra sig om ett självska debeteende⁴⁴, suicidtankar⁴⁵, isolering⁴⁶ eller att den unge uppsöker destruktiva miljöer som en konsekvens av sin psykiska ohälsa.⁴⁷

3.6 Olämpliga miljöer

Den största kategorin av beteenden som anses vara socialt nedbrytande är när den unge vistas i olämpliga miljöer. Detta framgår i 43 av 88 fall. Vad som är en olämplig miljö låter domstolen vara osagt. Det verkar dessutom vara en individuell bedömning. Genom användning av uttryck som: för henne olämpliga miljöer, inte lämpliga för hennes ålder eller får anses innebära risker för henne illustreras detta.⁴⁸ Ett mönster som utläses är att miljöer där det förekommer droger ofta ses som olämpliga.⁴⁹

Vad den unge haft för typ av umgänge har i flera fall tillmätts betydelse. I 8209–18 nämner domstolen att en flicka har vistats i olämpliga miljöer med betydligt äldre ungdomar. Åldern på omgivningen gavs också betydelse i 1810–18 där en flicka festat med 20-åringar när hon själv var 16 år. Detta är en omständighet som sällan nämns när pojkars omgivning beskrivs. Istället fokuseras bedömningen på umgängets status. En pojke som har vistats med

⁴¹ 4171–18.

⁴² 10594–18.

⁴³ Se exempelvis: 4171–18, 11063–18.

⁴⁴ Se exempelvis: 10594–18.

⁴⁵ Se exempelvis: 5180–18.

⁴⁶ Se exempelvis: 12462–18.

⁴⁷ Se exempelvis: 10594–18.

⁴⁸ Se exempelvis: 6675–18, 5180–18.

⁴⁹ Se exempelvis: 11063–18, 1522–18, 5519–18.

kriminella har ansetts utsätta sin hälsa och utveckling för skada genom ett socialt nedbrytande beteende.⁵⁰

Det går att utläsa en viss skillnad i domstolens begreppsbildning när de olika könens miljöer beskrivs.

När en flickas omgivning beskrivs konstaterar ofta domstolen att miljön är riskfylld för henne eller att hon försätter sig i riskfyllda situationer.⁵¹

För pojkar används oftare begreppet destruktiv.⁵²

3.7 Kriminalitet

I 22 fall av 88 har den unges kriminalitet varit föremål för bedömning.

Domstolen har då ansett att den unges beteende inte faller in under rekvisitet brottslig verksamhet som också finns i 3 § LVU. Istället har det använts som en grund för att motivera ett omhändertagande på grund av ett socialt nedbrytande beteende.

Kriminaliteten visar sig på olika sätt. En flicka som var aktuell för ett stort antal brottsanmälningar ansågs falla in under rekvisitet.⁵³ Vidare har en pojke som varit misstänkt för flera brott ansetts ha ett socialt nedbrytande beteende.⁵⁴ I ett fall har även en pojkes egen inställning till kriminalitet diskuterats. Domstolen nämner att pojken har en liberal inställning till kriminalitet och att han inte tillgodogjort sig de insatser han blivit erbjuden för att bli fri från sitt kriminella beteende.⁵⁵

3.8 Droganvändning

Precis som med kriminalitetsfallen så faller den unges missbruksproblematik under rekvisitet socialt nedbrytande beteende om det inte omfattas av rekvisitet missbruk av beroendeframkallande medel i 3 §

⁵⁰ 8054–18. Se även: 285–18, 3930–18, 3187–18, 6119–18, 13064–18.

⁵¹ Se exempelvis: 1810–18.

⁵² Se exempelvis: 1631–18.

⁵³ 12984–18.

⁵⁴ 3522–18, Se även: 3964–18, 3930–18.

⁵⁵ 2244–18.

LVU. Detta sker i 22 av 88 fall i studien. Vad den unge missbrukar varierar, men det som främst förekommer är alkohol⁵⁶ och cannabis⁵⁷. I vissa fall nämns det endast att den unge har ett narkotikamissbruk.⁵⁸

Ungas förtäring av alkohol utreds främst när flickors problematik ska bedömas, se not 55. Endast i ett pojkefall har hans konsumtion av alkohol berörts.⁵⁹

Precis som när olämpliga miljöer diskuteras, bedöms också droganvändning i förhållande till den unges ålder. Att en flicka har konsumerat en stor mängd cigaretter, alkohol och använt beroendeframkallande medel ansågs mycket oroande med hänsyn till hennes ringa ålder.⁶⁰ Även i fall 6675–18 beaktar förvaltningsrätten särskilt att flickan endast är 14 år.

3.9 Droganvändning i kombination med kriminalitet

I 20 av 88 avgöranden ingår både den unges droganvändning och kriminalitet i domstolens bedömning för huruvida det föreligger ett socialt nedbrytande beteende. Beskrivningen av den unges beteende sker på samma sätt som när de olika beteendena bedöms separat, se rubrik 5.7 och 5.8.

⁵⁶ Se exempelvis: 6273–18, 8209–18, 10201–18, 1810–18, 12814–17, 4171–18.

⁵⁷ Se exempelvis: 12196–18, 6675–18, 12814–17, 4171–18.

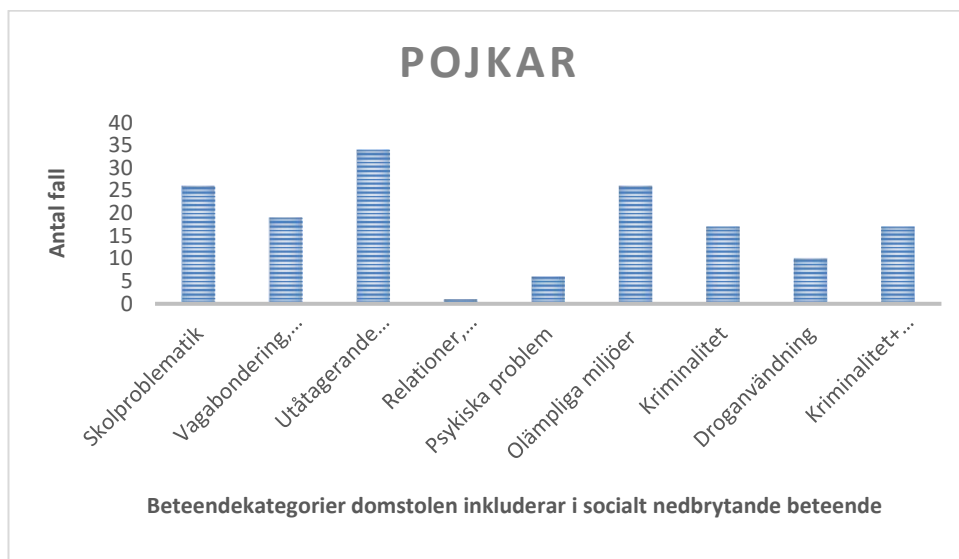
⁵⁸ Se exempelvis: 629–18, 8060–18, 3282–18.

⁵⁹ 12553–18.

⁶⁰ 8209–18.

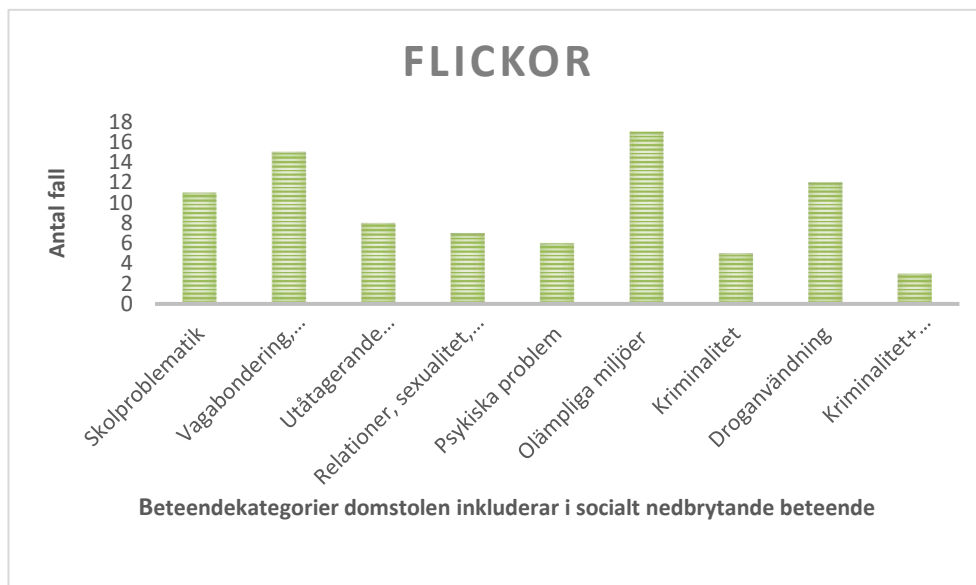
3.10 Sammanställning av resultat

Nedan följer en sammanställning i diagramform över den empiriska studiens resultat.

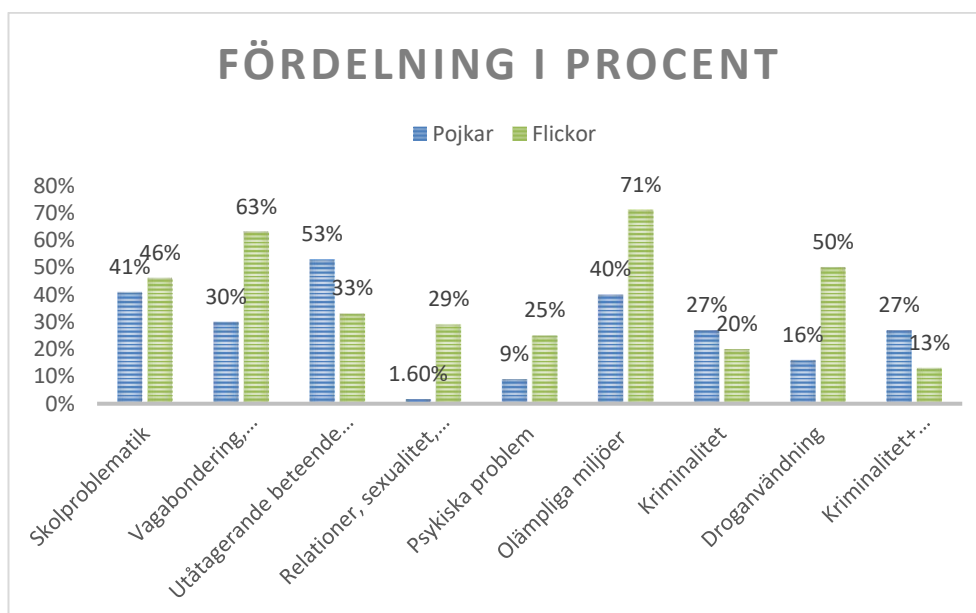
Figur 1: Diagrammet läses på följande sätt: I y (antal) av 64 avgöranden ansåg domstolen att x (beteende) ingick i bedömningen för huruvida ett socialt nedbrytande beteende förelåg. Observera att flera beteendekategorier kan förekommer i samma dom, varför diagrammets totala resultat inte överensstämmer med antal pojkdömmar (64st).

Resultatet visar att skolproblematik, utåtagerande beteende och olämpliga miljöer är de tre beteenden som föreligger i flest antal fall. Relationer och sexualitet nämns endast i ett fall, vilket gör den kategorin till den minsta.

Figur 2: Diagrammet läses på följande sätt: I y (antal) av 24 avgöranden ansåg domstolen att x (beteende) ingick i bedömningen för huruvida ett socialt nedbrytande beteende förelåg. Observera att flera beteendekategorier kan förekommer i samma dom, varför diagrammets totala resultat inte överensstämmer med antal flickdomar (24st).

För flickor skiljer sig resultatet från pojkarnas. Där är vagabondering, olämpliga miljöer och droganvändning de tre vanligaste beteendena.

Figur 3: Fördelning i procent över antal avgöranden där domstolen inkluderat ovan nämnda beteenden i rekvisitet socialt nedbrytande beteende, 3 § LVU för pojkar och flickor.

Figur tre visar att det finns en viss skillnad mellan pojkar och flickors socialt nedbrytande beteenden. Den största skillnaden går att utläsa i kategorierna vagabondering, olämpliga miljöer och droganvändning. I kategorin

vagabondering ingår detta beteendet i domstolens bedömning i 63 % av flickornas fall, medan det endast fanns med i 30 % av pojkarnas. Gällande vistandet i olämpliga miljöer framgår detta i 71 % av flickornas fall och i 40 % av pojkarnas. Den största skillnaden finns i kategorin droganvändning där domstolen berör beteendet i 50 % av flickornas fall och endast i 16 % av pojkarnas. Det finns också likheter, gällande skolproblematik nämns detta i 46 % av flickornas fall och 41 % av pojkarnas.

4 Analys

Det man först och främst kan konstatera är att domstolen, när de tillämpar 3 § LVU använder sig av rekvisitet socialt nedbrytande beteende ganska extensivt. Många av de beteenden som förvaltningsrätten har låtit inkludera i bedömningen för huruvida den unge har ett socialt nedbrytande beteende, avviker ifrån de riktlinjer och exempel som tas upp i förarbetena.

Att en skolproblematik bestående av låg närvaro eller en frånvaro av godkända betyg skulle anses ingå i bedömningen är ingenting som nämns i förarbeten. Inte heller nämns det i någon praxis från Högsta förvaltningsdomstolen.

Att vissa beteenden inkluderats skulle kanske kunna motiveras genom att dra ett analogislut mellan förarbeten och den unges beteende. Propositionen nämner prostitution som ett beteende som kan anses vara socialt nedbrytande. Kanske kan ett allmänt sexuellt destruktivt beteende då anses falla in under det exemplet. Ett annat exempel som nämns i förarbeten är att den unge uppehåller sig i en knarkarkvart. Det lagstiftaren antagligen vill illustrera med detta exempel är att det anses föreligga ett socialt nedbrytande beteende när den unge vistas i en extremt olämplig miljö. Således borde en ungdom som rör sig i kriminella kretsar också anses ha ett socialt nedbrytande beteende trots att detta explicit inte exemplifieras i förarbetena.

Gällande rätt är inte endast förarbeten utan också praxis. Från RÅ 2000 ref. 23 kan slutsatsen dras att regeringsrätten vidgar rekvisitet något och slår fast att ett aggressivt och utåtagerande beteende ska ses som socialt nedbrytande. Å andra sidan talar HFD 2015 ref. 7 för en restriktiv och mer bokstavstrogen tillämpning.

Under studerandet av förarbetena är det slående hur vagt hållna de är. Dess vaghet skulle kunna motivera en extensiv tillämpning precis som

förvaltningsrätten gör. Detta för att försöka bringa klarhet och precision till begreppet. Att vidga begreppet genom praxis måste dock ske med försiktighet. Det riskerar att skapa en osäkerhet i rättstillämpningen och i värsta fall utlösa en slippery slope- effekt. Det finns ett intresse av att hålla rekvisitet snävt på grund av den mycket ingripande åtgärden som ett tvångsomhändertagande innebär. Å andra sidan är LVU en skyddslagstiftning och en allt för restriktiv tillämpning av begreppet skulle kunna leda till unga inte får den vård de behöver.

Rekvisitet socialt nedbrytande beteende bygger på att den unge har ett beteende som är avvikande från samhällets grundläggande normer. Dessa normer kan utgöra ett problem för likhetsprincipens väktare, domarna. Likhetsprincipen ålägger domare att inte göra någon skillnad mellan individer utöver det som kan följa av gällande rättsregler. Av 3 § LVU framgår inte att det skulle föreligga någon skillnad för tillämpningen beroende på om det är en pojke eller en flicka som är föremål för ett eventuellt omhändertagande. Detta krav på könsneutralitet som lagstiftaren har framställt ska domaren följa. När hen avgör en ansökan ska detta ske utan beaktande av sina egna så väl som samhällets fördomar rörande det kön på personen som ansökan rör. Så, likhetsprincipen talar om för oss att domare ska döma utan att beakta samhällets fördomar samtidigt som rekvisitet socialt nedbrytande beteende bygger på samhällets normer och fördomar. Resonemanget framstår som mycket motsägelsefullt.

Det intressanta är vad lagstiftaren egentligen menat med samhällets grundläggande normer och vad lagstiftaren har syftat på med denna formulering. Själva huvudfrågan är om lagstiftaren har ansett att begreppet är könsneutralt. Är det samhällets grundläggande normer för alla som LVU är tillämplig på eller är det samhällets grundläggande normer för hur den 14-åriga flickan med den specifika bakgrunden beter sig som ska ges betydelse? Vi lämnas tyvärr svarslösa då förarbeten inte ger oss någon vägledning.

Från den empiriska studien går det att dra tre övergripande slutsatser. För det första går det att utläsa att domstolen ofta använder olika begrepp för att beskriva flickors respektive pojkars beteenden. För det andra är fördelningen utifrån kön när det gäller vilka beteenden som domstolen anser ingå i begreppet socialt nedbrytande beteende, i vissa kategorier mycket ojämn. Detta leder till den tredje slutsatsen som är att pojkar och flickor som har en problematik uppvisar denna på olika sätt.

Gällande begreppsbildningen kan ett exempel tas från när domstolen beskriver att den unge vistas i olämpliga miljöer. Då används ofta begrepp som att unga flickor vistas i riskfyllda miljöer, utsätter sig för risker eller försätter sig i ett skyddslöst och utsatt läge. Dessa typer av begrepp används sällan när en pojke vistas i en olämplig miljö, istället används oftare begreppet destruktiv. Vidare får åldern på personerna i omgivningen en större betydelse när flickors umgänge beskrivs. När pojkars umgänge utreds får personernas status som exempelvis kriminella eller missbrukare mer relevans. Vidare kan nämnas att flickor och pojkars användande av droger verkar bedömas olika. I alla pojkfall förutom ett nämndes endast användning av narkotika, för att motivera ett socialt nedbrytande beteende. I flera flickfall nämndes även att de hade en alkoholkonsumtion, ibland kombinerat med narkotika. Varför nämns endast alkoholkonsumtion i förhållande till flickorna? Det måste ligga nära tillhands att kunna säga att det rimligtvis inte beror på att pojkarna inte druckit någon alkohol. Istället har domstolen troligtvis inte tillmätt det lika stor betydelse för pojkar som för flickor. Det som också är utmärkande precis som när den unge vistas i olämpliga miljöer är hur domstolen lägger större vikt vid flickors ålder. De sätter den unges droganvändning i relation till dess ålder vilket sällan sker när pojkars drogproblematik bedöms.

Detta går tydligt att utläsa ur figur tre att könsfördelningen i vissa kategorier är mycket ojämn. Större andel pojkar än flickor anses ha ett socialt nedbrytande beteende på grund av, aggressivitet och utåtageranden, kriminalitet och kriminalitet i kombination med droganvändning. I

kategorierna, vagabondering, psykisk ohälsa, droganvändning, olämpliga miljöer och sexualitet, relationer och övergrepp är andelen flickor större än pojkar. Andelen flickor och pojkar som har ett socialt nedbrytande beteende på grund av skolproblematik är relativt jämn även om flickornas är något större. Slutsatsen som dras från detta resultat är att ett socialt nedbrytande beteende visar sig på olika sätt beroende på kön.

En kategori av beteenden där nästan enbart flickor är representerade är den som rör sexualitet, relationer och övergrepp. Endast en pojke i studien har haft ett beteende som har kunnat insorteras där. Det som vidare är intressant är hur den pojkens sexuella beteende beskrivs i jämförelse med flickornas i samma kategori. Den pojken anses ha en abnorm sexualitet och kvinnosyn, innefattande bland annat pornografi och offentliga sexuella kontakter. Det som är utmärkande är att domstolen inte beskriver det som skadligt för honom själv utan antagligen snarare för andra i hans omgivning. Flickornas sexualitet beskrivs dock oftare som skadliga för dem själva. Detta i form av att de genomför sexuella tjänster mot kompensation eller söker sig till riskfyllda miljöer där de blir utsatta för övergrepp. I ett fall ansåg domstolen att en flicka som haft flera sexuella partner trots att hon var under 15 år bidrog till en för henne skadlig livsstil. Man kan ställa sig frågan om samma bedömning hade gjorts för en pojke? Frågan är svårbesvarad, antagligen för att pojkens sexualitet inte ens hade utretts. Det är tydligt att pojkars och flickors sexualitet bedöms olika. Om det ska dras en mycket långtgående slutsats verkar det vara flickor som blir utsatta och pojkar som utsätter.

Så är då domstolens tillämpning av rekvisitet förenligt med principen om allas likhet inför lagen? Som ovan nämnts har den empiriska studien visat att flickor och pojkars socialt nedbrytande beteenden visar sig på olika sätt, de agerar olika. Utifrån studerandet av gällande rätt enligt förarbeten, praxis och doktrin samt resultatet av den empiriska studien, kan en bekant slutsats utläsas. De beteenden som exemplifieras i förarbeten och som framkommer av praxis passar till stor del ihop med de beteenden som pojkar uppvisar. Två av de tre kategorierna där pojkar är högst representerade nämns i dessa

rättskällor. De kategorier som syftas på är kriminalitet och utåtagerande beteende. Vidare visar undersökningen att flickor i större utsträckning än pojkar finns representerade i de kategorier som inte nämns i rättskällorna. Dessa är sexualitet, skolproblematik, psykisk ohälsa och vagabondering. Slutsatsen är bekant på grund av att både Schlytter och Smed kommer fram till liknande slutsatser i deras respektive studier. Schlytter menar att rekvisitet inte är utformat utifrån flickors beteende och uttrycksformer utan istället tar det sikte på pojkars. Utifrån detta anser hon att det är nödvändigt med en extensiv tolkning av begreppet för att kunna ingripa när det absolut är nödvändigt.

Eftersom flickors problematik inte i lika stor utsträckning som pojkars nämns i rättskällor tillämpar domstolen begreppet mer extensivt för flickor. För att analysera detta utifrån ett likabehandlingsperspektiv ska begreppen formell och materiell likhet användas. Genom att domstolen gör en extensivare tolkning av rekvisitet socialt nedbrytande beteende för flickor tillämpas inte 3 § LVU formellt likt för pojkar och flickor.

Man kan dock ställa sig frågan om vad som hade hänt om domstolen hade tillämpat begreppet formellt likt för pojkar och flickor. Det hade antagligen resulterat i att många flickor inte skulle fått vård trots att deras behov är lika stort som pojkarnas. Detta kan inte vara förenligt med LVU:s syfte som en skyddslagstiftning för unga. Det som istället är önskvärt är ett tillämpningen används för att uppnå ett liknande resultat för pojkar och flickor. För att uppnå ett liknande resultat måste begreppet tolkas mer extensivt för flickor än för pojkar. Domstolens tillämpning leder då till materiell likhet.

För att återkoppla till uppsatsens syfte, dras den slutliga slutsatsen att domstolen genom sin tillämpning av rekvisitet socialt nedbrytande beteende upprätthåller principen om allas likhet inför lagen.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1973:90 med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m.

Prop. 1975/76:209 om ändring i regeringsformen.

Prop. 1979/80:1 del A om socialtjänsten.

Prop. 1989/90:28 om vård i vissa fall av barn och ungdomar.

Prop. 1998/99:3 Åtgärder mot dopning.

Prop. 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga.

Elektroniska källor

Domstolsverket, *Domstolsstatistik 2018*, 2018.

<http://www.domstol.se/upload/Lokala_webbplatser/Domstolsverket/Statistik/Domstolsstatistik%202018.pdf>, besökt 2019-05-22.

Litteratur

Diesen, Christian, ”domare”. I Diesen, Christian och Lernestedt, Claes, Lindholm, Torun och Petterson Tove, *likhet inför lagen*. uppl. 1:1. Falun, Natur och Kultur, 2005.

Kleineman, Jan: ”Rättsdogmatisk metod”, i: Korling, Fredric och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, uppl. 1:6. Lund, Studentlitteratur, 2013.

Lernestedt, Claes. *Likhet inför lagen, rättsfilosofiska perspektiv*. uppl. 1:1. Stockholm, Norstedt juridik AB, 2015.

Sandgren, Claes. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*. Uppl. 4:1. Stockholm: Nordstedts juridik AB, 2018.

Schlytter, Astrid, *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 1999.

Smed, Lina, *En undersökning av rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende 3 § LVU ur rättighets- och rättssäkerhetsperspektiv*. kandidatuppsats, Göteborgs universitet. 2011.

Rättsfallsförteckning

Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare regeringsrätten)

RÅ 2003 ref. 33.

RÅ 2010 ref. 24.

HFD 2015 ref. 7.

HFD 2018 ref. 6.

Förvaltningsrätten i Malmö

10696–18		
3282–18	2732–18	11761–18
4051–18	3586–18	10330–18
13853–17	5951–18	11697–18
4818–18	13115–17	5042–18
7294–18	2387–18	13595–18
11931–18	724–18	2077–18
12782–17	10083–18	7419–18
693–18	9462–18	11027–17
13866–17	13902–17	12553–18
9811–18	10201–18	6061–18
6678–18	1810–18	10594–18
5103–18	952–18	4171–18
148–18	11144–18	13343–17
7699–18	7441–18	4307–18
1522–18	12814–17	12462–18
3852–18	5519–18	10147–18
13154–18	11787–18	12984–18
1631–18	5180–18	2553–18
2183–18	6675–18	12513–17
722–18	629–18	6118–18
3187–18	12196–18	4121–18
3930–18	8060–18	1497–18
13064–18	2760–18	3833–18
285–18	6514–18	3039–18
8054–18	5834–18	1733–18
6119–18	2244–18	10311–18
11063–18	3964–18	1109–18
8209–18	3515–18	10931–18
6273–18	3522–18	13411–18